

Posudek vedoucí diplomové práce

Název práce: „Sexuální robotika: humanizace, genderizace a sexualizace sexbotů“

Autorka práce: Petra Nováková

Autorka posudku: Jana Dvořáčková

Diplomová práce Petry Novákové se věnuje problematice sexuálních robotů (primárně sexbotů s humanoidním designem a prvky umělé inteligence, které umožňují jejich zapojení do interakce s člověkem, zdaleka nejen sexuální povahy). Přestože by se mohlo zdát, že se práce soustřeďuje na okrajovou oblast, tito sexboti – respektive vesměs sexbotky – se již dnes začínají zabydlovat v nevěstincích, včetně nevěstinců českých, vlivem čehož tyto artefakty vstupují do zkušenosti širšího okruhu uživatelů. Využití sexbotů v pornografii pak pole jejich působnosti dále rozšiřuje. Cílem autorky je problematiku představit z několika perspektiv – z hlediska analýzy genderových aspektů v designu těchto robotů, jejich obrazů (a předobrazů) ve vybraných dílech populární kultury, diskuze klíčových právních aspektů a zejména pak potenciálních dopadů interakcí se sexboty na genderové vztahy.

Autorka přistupovala k práci s velkou iniciativou a samostatností. Při každé z našich konverzací mne nadšeně seznamovala s novými rovinami tématu, na které při studiu různých typů textů a materiálů narazila. Domnívám se, že toto nadšení je z textu znát. Práce čtenáře a čtenářky provádí nevšedními zákoutími sociální reality a konfrontuje je s řadou mnohdy znepokojivých perspektiv. Je v dobrém slova smyslu informativní, její poutavost posiluje i to, že autorka umí velmi dobře psát.

Široké zaujetí pro téma, které je samo o sobě nesmírně komplexní, však bylo pro autorku i trochu pastí. Jako zásadní problém se ukázala otázka konkrétního výzkumného uchopení, které by bylo zároveň propojitelné s autorčím zájmem o populární kulturu – aniž by se omezovalo pouze na ni. Práce se tak tematicky rozbíhá, jak je naznačeno již výše, několika směry, přičemž v každé z částí v jiném poměru balancuje mezi teoreticko-kompilační prací a analýzou různých typů dat. Na úvodních stranách práce navíc autorka bohužel nedokázala své cíle a postupy jasně představit, což významně komplikuje porozumění textu jako obsahovému celku. Na s. 1 je zmíněn cíl využití „multi-metodového rámce kombinujícího komparativní analýzu konkrétních produktových linií humanoidních robotů designovaných jako sexuální pomůcky s obsahovou analýzou relevantních kulturních artefaktů“, o komparativní analýzu ani obsahovou analýzu se však – striktně vzato – nejedná, nikde navíc nejsou explicitně představena analyzovaná data a způsob jejich výběru. Na jiných místech práce jsou navíc cíle definovány odlišně. Ve výsledku je práce souborem dílčích analýz, což dle mého názoru není – také vzhledem k novosti tématu a nedostupnosti dat – nutně nelegitimní, v úvodních pasážích práce by to však mělo zaznít zcela explicitně a u každé z dílčích analýz by mělo být uvedeno, na jakém postupu a jakých datech je založena. Určité mezery stále vidím také v propojení dílčích částí v celistvý celek, argumentaci jejich vzájemných vztahů.

Také vzhledem k tomu, že se nejedná o práci vystavěnou čistě na analýze dat, by bylo vhodné poznatky intenzivněji zasadit do kontextu sociální teorie. Práce sice využívá výrazně nadprůměrného množství zdrojů, obecnější teoretická perspektiva mi však na některých místech scházela. Autorka se například hlásí k posthumanistické perspektivě, vysvětlení jejich východisek je však věnováno prostoru poměrně málo. Jelikož se jedna z kapitol práce přímo věnuje sexuálním robotům v kontextu různých děl populární kultury, důslednější teoretické podložení možného vztahu umělecké imaginace a reality (včetně utvářených technologií) by umožnilo prohloubit analýzu i zde. Konkrétně tato kapitola je poměrně hodně popisná, jakkoli přehled děl, který podává, a forem zobrazování sexuálních robotů a „sexy robotů“ je sám o sobě nesmírně zajímavý.

Ne až tolik významná je také aplikace konkrétně teorií tematizujících gender a sexualitu. Ani genderová analýza tedy není tak bohatá, jak by mohla být, akcent na genderovou perspektivu by v práci obecně mohl být silnější.

Poslední okruh mých komentářů se týká formálních aspektů a organizace textu:

- Na nemálo místech práce nacházím tvrzení, která vyžadují odkaz. Je možné, že se některé myšlenky mohou zdát v určité fázi načítání textů všeobecně sdílené, ale není to tak. Také není zcela jasné, proč se v práci kombinují odkazy v závorce a pod čarou.
- Argumenty práce se mají občas tendenci opakovat.
- V některých pasážích jsem měla dojem, že pojednáváná témata ne zcela korespondují s nadpisem.

Přestože můj posudek může vyznívat poměrně kriticky, chtěla bych vyzdvihnout náročnost úkolu, který si autorka zvolila, a množství jí vykonané práce. Pustila do poměrně neprobádaného terénu, který mohla ze své studentské pozice zkoumat pouze omezeně. Najít v něm cestu pro vlastní práci vyžadovalo nemalé úsilí. I když tedy práce trpí některými nedostatky, přináší současně vhledy a perspektivy, které jsou pozoruhodné a rozhodně stimulují k hlubším zamýšlením.

Práci proto **doporučuji k obhajobě**. Navrhuji ji **hodnotit známkou 2**, v závislosti na průběhu obhajoby.

18. září 2022, Brno

Mgr. Jana Dvořáčková, Ph.D.

